

Inwazyjne gatunki obce (IGO)

Co to jest IGO?

Inwazyjne gatunki obce (IGO) to rośliny, zwierzęta, patogeny i inne organizmy, które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności IGO oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów.

IGO oddziałują na rodzimą różnorodność biologiczną prawie wszystkich ekosystemów ziemi i stanowią jedno z największych zagrożeń dla tej różnorodności. Od XVII wieku IGO przyczyniły się do wyginięcia prawie 40% gatunków zwierząt, dla których przyczyna wyginięcia jest znana.

Jakie zagrożenie stwarzają IGO?

Problem IGO stale narasta, głównie z powodu rozwoju globalnego handlu, transportu i turystyki, co może ułatwiać wprowadzanie i rozprzestrzenianie się gatunków obcych w środowisku. Jeżeli dla danego gatunku nowe środowisko jest wystarczająco podobne do rodzimego, gatunek ten może przetrwać i rozmnażać się. Nie napotykając naturalnych wrogów lub innych ograniczeń gatunek może stać się inwazyjny: zwiększać obszar swojego występowania i wypierać gatunki rodzime. Proces ten wpływa na wzrost kosztów społeczno-ekonomicznych, zdrowotnych i ekologicznych na całym świecie. IGO stanowią zagrożenie dla rozwoju, poprzez swój wpływ na różne dziedziny gospodarki, jak: rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, ale też na ekosystemy naturalne. Szkody te zwiększają się dodatkowo na skutek zmian klimatu, zanieczyszczenia środowiska, utraty siedlisk i przekształceń środowiska przez człowieka.

Wiele krajów zmaga się z niezwykle złożonym i kosztownym problemem IGO. Na przykład roczne szkody w środowisku spowodowane przez gatunki obce w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Południowej Afryce, Wielkiej Brytanii, Indiach oraz Australii oceniono na ok. 100 miliardów dolarów amerykańskich. Zajęcie się tym problemem jest sprawą pilną, nie tylko ze względu na rosnące koszty, ale również ze względu na często nieodwracalny wpływ na środowisko.

Jak rozprzestrzeniają się IGO?

Gatunki mogą „podróżować” różnymi środkami transportu wodnego, lądowego lub powietrznego, przenosząc się wraz z pojazdem lub jego ładunkiem do różnych zakątków kuli ziemskiej. Jednym z

najbardziej rozpowszechnionych sposobów przemieszczania się morskich gatunków obcych są wody balastowe statków oraz zanieczyszczone zewnętrzne części ich kadłubów. Gatunki obce przedostają się do środowiska również poprzez zamierzone lub przypadkowe wypuszczenie do środowiska zwierząt i roślin hodowanych w domu lub w przydomowych ogródkach. Gady, płazy, ryby akwariowe oraz rośliny wyrzucane do stawów lub spuszczone do kanalizacji łatwo przedostają się do ekosystemów wodnych. Oprócz nieświadomego transportu gatunków obcych przez osoby podróżujące, często turyści przywożą „pamiątki” - w formie egzotycznych roślin i zwierząt, lub świeże owoce i warzywa wraz z mikroorganizmami i owadami. Wiele organizmów transportowanych jest wraz z drewnem lub produktami z drewna. Szereg gatunków wykorzystywanych w leśnictwie i rolnictwie świadomie zostało sprowadzonych przez człowieka w celu zwiększenia produkcji i konkurencyjności na rynku (np. dąb czerwony, łubin trwały) lub zostało posadzonych jako rośliny ozdobne w ogrodach i parkach (np. klon jesionolistny, nawłóć kanadyjska). IGO mogą stać się też organizmy sprowadzane w celu walki ze szkodnikami lub organizmy towarzyszące gatunkom hodowanym w akwakulturze.

Podstawa prawna: ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589)

Artykuł zaczerpnięty ze strony internetowej Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, link poniżej:

<https://www.gov.pl/web/gdos/inwazyjne-gatunki-obce3>

Postępowanie w przypadku stwierdzenia obecności IGO w środowisku:

Art. 15. 1. Kto stwierdzi obecność w środowisku:

1) IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii,

2) IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski

– niezwłocznie zgłasza ten fakt wójtowi, burmistrzowi albo prezydentowi miasta, właściwemu ze względu na miejsce stwierdzenia obecności tego IGO w środowisku.

2. Zgłoszenie zawiera:

1) imię i nazwisko albo nazwę oraz adres lub siedzibę, lub adres poczty elektronicznej, lub numer telefonu zgłaszającego;

2) nazwę IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski;

3) liczbę okazów IGO lub określenie zajmowanej przez nie powierzchni, o ile jest to możliwe do ustalenia;

4) miejsce i datę stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski;

5) fotografię potwierdzającą obecność w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, w przypadku gdy została wykonana.

3. Zgłoszenia dokonuje się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej albo elektronicznej, w szczególności na elektroniczną skrzynkę podawczą lub za pomocą poczty elektronicznej.

4. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje weryfikacji formalnej zgłoszenia.

5. W przypadku gdy zgłoszenie zawiera braki formalne, wójt, burmistrz albo prezydent miasta wzywa zgłaszającego do ich uzupełnienia w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania.

6. Zgłoszenie pozostawia się bez rozpoznania, w przypadku gdy to zgłoszenie:

1) nie zostanie uzupełnione w terminie określonym w wezwaniu, o którym mowa w ust. 5;

2) dotyczy stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii albo IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski tego samego gatunku i w tym miejscu, co już wpisane do Rejestru IGO.

Art. 16. 1. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta przekazuje zgłoszenie, o którym mowa w art. 15 ust. 1, w postaci elektronicznej, w formacie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska:

1) właściwemu dyrektorowi parku narodowego – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarze parku narodowego;

2) właściwemu dyrektorowi urzędu morskiego – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarze pasa technicznego poza obszarem parku narodowego;

3) Głównemu Inspektorowi Rybołówstwa Morskiego – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarze morskim poza obszarem parku narodowego;

4) właściwemu regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarach innych niż wskazane w pkt 1–3.

Referat rolnictwa i ochrony środowiska, pok. 222, 223

Sylwia Łazowska, kierownik referatu rolnictwa i ochrony środowiska